

ВПЛИВ НЕСЕЛЕКТИВНИХ МОДУЛЯТОРІВ ОПІАТНИХ РЕЦЕПТОРІВ НА ПЕРЕБІГ АДРЕНАЛІНОВОГО ПОШКОДЖЕННЯ МІОКАРДА У САМЦІВ І САМОК ЩУРІВ

©М.Р. Хара, Г.С. Сатурська, С.В. Дзига

Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського

В епоху інтенсивної урбанізації все більшої актуальності набувають дослідження впливу гіперкатехоламініемії на функціонування серцево-судинної системи. Хронічний стрес, що супроводжується стійкою активацією симпатно-адреналової системи та порушенням адаптаційних механізмів, займає важливе місце серед етіологічних чинників некрозогенних захворювань серця. Для вирішення цієї проблеми перспективними є дослідження стрес-лімітувальних механізмів у статевому аспекті, зокрема, холінергічної ланки автономної нервової системи (АНС) та ендогенної опіоїдної системи (ЕОС). Мета досліджень – визначити ступінь реалізації впливу адреналіну в кардіотоксичній дозі у щурів різної статі за умов попередньої активації та блокади опіатних рецепторів. Моделювання адреналінового пошкодження міокарда (АПМ) проводили введенням адреналіну (1 мг/кг). Активатор опіатних рецепторів (ОР) даларгін (ДАЛ) і блокатор ОР налоксон (НАЛ) вводили за 30 хвилин до моделювання основної патології. Тварин досліджували на 1 та 24 год експерименту, що відповідає початку та піку некрозоутворення. В якості критеріїв інтенсивності некротичного процесу в даних умовах було взято відсоток загиблих тварин та ступінь структурних змін у міокарді тварин різної статі. Аналіз даних морфометричного дослідження міокарда шлуночків показав, що за застосування даларгіну кількість некротизованих кардіоміоцитів у шлуночках самок була на 44 % менша, ніж у самців, а на 24 год АПМ ця різниця становила 40 %. На тлі блокатора ОР НАЛ кількість некрозів є дещо більшою, ніж при використанні активатора ОР ДАЛ, але не досягає рівня кількості некрозів при АПМ без використання модуляторів ОР, що свідчить про кардіопротекторний ефект цих препаратів, який є більш вираженим у самок щурів. Порівнюючи вира-

женість кардіопротекторних впливів модуляторів ОР, помітно, що немає прямої залежності між кількістю некрозів та відсотком загиблих тварин у відповідних групах тварин, що можна пояснити, згідно з даними літератури, наявністю антиаритмічного, антигіпоксичного, метаболічного, мембраностабілізуючого ефектів у активатора ОР, що забезпечує більший кардіопротекторний вплив ДАЛ за даних умов. За результатами проведених досліджень, можна стверджувати, що введення адреналіну в кардіотоксичній дозі за умов активації ОР даларгіном супроводжується меншим відсотком загиблих самців та відсутністю загибелі самок, меншим відсотком некрозів у міокарді, а також менш інтенсивним нагромадженням продуктів ліпопероксидації та потужнішою активацією системи антиоксидантів. Кардіопротекторний вплив даларгіну більш виражений у самок, що свідчить про залежність ефектів препарату від статі. Введення адреналіну в кардіотоксичній дозі на тлі блокування опіатних рецепторів налоксоном викликає меншу, ніж за відсутності такого впливу, загибель тварин, менший ступінь пошкодження міокарда, що проявляється лише на 24-ту год розвитку некротичного процесу. Це демонструє протекторні властивості налоксону, які краще проявляються в самок, про що свідчить суттєвіше, ніж у самців, зменшення відсотка загиблих тварин, менший приріст кількості некротизованих кардіоміоцитів у динаміці некротичного процесу, менше накопичення метаболітів ліпопероксидації та напруження антиоксидантної системи. Виявлені зміни в перебігу АПМ у самців і самок щурів на тлі неселективних модуляторів ОР доводять здатність опіоїдної системи впливати на некротичний процес у міокарді, що є надзвичайно актуальним та потребує подальших експериментальних та клінічних досліджень.

ВПЛИВ БЛОКАТОРА КАЛІЄВИХ КАНАЛІВ ГЛІБЕНКЛАМІДУ НА ХОЛІНЕРГІЧНУ РЕГУЛЯЦІЮ СЕРЦЯ ЩУРІВ

©М.Р. Хара, Р.М. Усинський

Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського

Серцево-судинна патологія протягом останніх років стабільно посідає перше місце серед причин смертності. Особливо це стосується розвинених країн, оскільки серцево-судинні захворювання є своєрідною "платою" за високий рівень життя, що супроводжується зниженням фізичної активності та збільшенням кількості стресових ситуацій. Тому вони закономірно залишаються у центрі уваги вчених усього світу. Особ-

ливу увагу привертає вивчення тонких механізмів реалізації регуляторних впливів на серце, розуміння яких дозволить розробити нові підходи до профілактики та лікування захворювань серцево-судинної системи. Метою наших досліджень було вивчення змін діяльності серця при застосуванні глібенкламід у щурів для підбору дози препарату, яка в майбутньому буде використовуватися в умовах моделювання некротичного про-

цесу в міокарді. Дані літератури показують здатність холінергічних механізмів реалізувати свої впливи на міокард через АТФ-залежні калієві канали. Відомо, що блокатори калієвих каналів (препарати сульфанілсечовини) мають різноплановий вплив на серце тварин в експерименті: в умовах хронічної ішемії – ушкоджувальний, що зумовлюється підвищенням резистентності судин міокарда та зменшенням ефекту ішемічного прекодицювання міокарда, в умовах гострої ішемії – захисний протиаритмічний. Предметом нашого дослідження стало вивчення активності адрено-холінергічних взаємовідносин головних ланок автономної нервової системи у регуляції серцевого ритму. Дослідження проводили на самках білих нелінійних щурів із середньою масою 170–210 г. Глібенкламід вводили одноразово внутрішньоочеревинно з розрахунку 1 мг/кг. Особ-

ливість автономної регуляції серця вивчали шляхом математичного аналізу серцевого ритму за методом Р.М. Баєвського. Електрокардіограму реєстрували у II стандартному відведенні. Математично обробляли 1000 кардіоінтервалів, використовуючи прилад "Кардіолаб". Визначали такі величини: мода (Mo) – тривалість кардіоінтервалу, що зустрічається найчастіше (с); амплітуда моди (AMo) – кількість кардіоінтервалів, тривалість яких дорівнювала Mo (%); варіаційний розмах кардіоінтервалів (ΔX) – різниця між максимальним та мінімальним значеннями R-R у вибірці (с), індекс напруження (IH), що визначався за формулою $IH = AMo / 2\Delta X Mo$. Усі вищезазначені показники кардіоінтервалограми вивчали через 2 год після введення глібенкламід, що відповідає найбільшому ефекту препарату. Результати досліджень подано в таблиці 1.

Таблиця 1. Показники кардіоінтервалограм самок щурів до і через 2 год після введення глібенкламід

Досліджуваний показник	До введення глібенкламід	Через 2 год після введення глібенкламід
Mo	0,133±0,0016	0,148±0,0013***
AMo	37,9±1,3	29,5±1,8 **
ΔX	0,0052±0,0005	0,0083±0,0005 **
IH	28080±1882	12165±1327 ***

Примітка. ** – $p < 0,01$; *** – $p < 0,001$.

Як видно з даних таблиці 1, введення глібенкламід призводить до зростання моди, зменшення амплітуди моди та індексу напруження, що свідчить про обмеження впливів симпатичної нервової системи. Водночас зростання ΔX свідчить про зміщення вегетативного балансу в бік переважання парасимпатичної ланки автономної нервової системи в регуляції серцевого ритму. Отже, блокатор АТФ-залежних калієвих каналів глібен-

кламід в дозі 1 мг/кг при внутрішньоочеревинному введенні викликає у самок щурів посилення холінергічного та зменшення адренергічного контролю діяльності серця з боку автономної нервової системи. Враховуючи отримані дані, перспективним є вивчення особливостей холінергічного контролю діяльності серця з боку автономної нервової системи в умовах моделювання некрозу міокарда на тлі глібенкламід.

СПОСІБ ЗМЕНШЕННЯ СМЕРТНОСТІ ТВАРИН ПРИ МОДЕЛЮВАННІ АДРЕНАЛІНОВОГО ПОШКОДЖЕННЯ МІОКАРДА

©М.Р. Хара, Р.С. Усинський, В.Є. Пелих, Ю.А. Свередюк

Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського

З року в рік збільшується кількість досліджень серцево-судинної системи. Щораз з'являються нові експериментальні методи відтворення некротичного ушкодження міокарда та вивчаються принципи лікування. Та незважаючи на це, серцево-судинна патологія впевнено займає провідні позиції серед причин смертності населення. Це пов'язано з перебуванням сучасної людини в умовах постійного стресу. Тому й пояснюється неослабний інтерес вчених до вивчення причин та механізмів розвитку некротичних процесів у серці, викликаних адреналіном. У наших дослідженнях проводилося моделювання некротичного ушкодження міокарда шляхом одноразового внутрішньом'язового введення 0,18 % розчину адреналіну

гідротартрату з розрахунку 1 мг/кг маси щура. При введенні цієї дози частина тварин гине на 15-30 хв від набряку легень. За даними літератури, смертність серед самок сягає 14,8 %, серед самців – 32,9 %, що веде до неефективного використання значної кількості тварин. Зменшення дози катехоламіну не викликає значних метаболічних порушень у міокарді, враховуючи природжену симпатикотонію щурів. Тому метою наших пошуків стало створення методики, за якої загибель тварин є мінімальною. Для дослідження ми використали дві групи статевозрілих щурів різної статі масою 0,170-0,215 кг. Перша група включала 10 самок, друга – 10 самців. Модель некротичного ушкодження відтворювали стандартним шляхом введення